

СЕКЦІЯ 6
УПРАЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

**ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
ПУБЛІЧНИХ КОМПАНІЙ**

Л.О. Зайцева, кандидат економічних наук, доцент
*Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка
(м. Старобільськ, Україна)*

З прискоренням глобалізаційних процесів змінюється співвідношення в структурі інститутів впливу на діяльність господарюючих суб'єктів в сторону збалансованого фінансового забезпечення економічного, соціального та екологічного розвитку. Незважаючи на зростаючий дослідницький інтерес до питань фінансування діяльності компаній орієнтованих на сталий розвиток, аналіз інституційних основ забезпечення фінансування обмежений. Низький рівень розкриття особливостей багатогранного характеру інституційних механізмів на функціонування публічних компаній вказує на необхідність розгляду даної проблеми.

Публічна компанія є вигіднішою формою підприємництва, в порівнянні з іншими, через значну інвестиційну привабливість та ліквідність активів.

Особливими рисами, що відрізняють діяльність публічних компаній, від інших суб'єктів слід вважати:

- широко коло учасників – акції можуть бути запропоновані до продажу необмеженій кількості майбутніх акціонерів;
- прозорість рішень – потенційному покупцю доступна істотна, об'єктивна та достовірна інформація для подальшої оцінки та аналізу;
- законність дій – участь у біржових торгах, на відміну від неорганізованого ринку, сприяє врегулюванню попиту та пропозицій на акції;
- відкритість та доступність – інформація про операції з організованого ринку у відкритих джерелах, виступає базою для оцінки та аналізу її стейкхолдерами;
- сталість бізнес-моделей – докладання найбільших зусиль для мінімізування свого негативного впливу на довкілля, суспільство та економіку при одночасній максимізації позитивного впливу[1].

Але в реаліях розвитку української економіки публічні компанії повинні постійно вирішувати проблеми пов'язані з: формування ефективних джерел фінансування за рахунок розширення кола фінансових інструментів та ресурсів.

Проблема дефіциту фінансових ресурсів пояснюється обмеженими можливостями залучення ресурсів на фінансових ринках, незважаючи на головну перевагу публічних компаній бути учасниками фондового ринку, та недоліками законодавчої бази з регулювання їх діяльності тощо. Для більшості акціонерних товариств саме нерозвиненість елементів фінансового забезпечення стає тією лімітуючою умовою, яка заважає подальшому вдалому розвитку відтворювальних процесів (виготовлення продукції, отримання доходів і накопичень шляхом використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів).

Наявність в достатньому обсязі та ефективне використання фінансових ресурсів є індикаторами стійкого фінансового стану компаній; підвищенням рівня капіталізації компанії через нарощування ринкової вартості капіталу. Для публічних компаній, професійна діяльність яких повинна бути орієнтована на зростання ринкової вартості акцій і залучення інвестиційного капіталу за рахунок внутрішньої ефективності, підвищення рівня корпоративного управління та контролю, а також забезпечення відкритості, прозорості та соціально-екологічної відповідальності бізнесу.

Розвиток публічних компаній доречно розглядати в контексті інституційних умов, що продиктовані середовищем для ведення бізнесу. Під інституційним середовищем, згідно з визначенням О. Уільямсона [2] слід розуміти правила гри, які визначають контекст, у якому

здійснюється економічна діяльність; базові політичні, соціальні та правові норми, які утворюють основу виробництва, обміну та розподілу. Так, державна фінансова політика та механізми її реалізації створюють умови та стимули для забезпечення сталого розвитку. Для досягнення оптимального балансу корпоративних економічних, екологічних і соціальних стратегій важливого значення набувають фінансові відносини з фондовим ринком, інститутами соціального інвестування, кредитними установами, страховими компаніями, міжнародними організаціями і фінансовими інституціями, місцевим самоврядуванням, профспілками, підприємницькими та громадськими об'єднаннями та іншими стейкхолдерами. Результатом співпраці є поява та удосконалення якісно нового виміру форм, методів та інструментів, що мають правове, нормативне та інформаційно-аналітичне забезпечення для реалізації засад сталого розвитку в межах діяльності компанії.

Оцінка гармонійності корпоративних відносин, дотримання прав акціонерів, екологічні та соціальні ризики – питання, що активізують діяльність фондового ринку. Соціально-відповідальні інституційні інвестори формують портфелі цінних паперів на основі всебічного аналізу не лише економічних, але екологічних і соціальних показників емітентів. Страховий ринок поступово сприймає принципи сталого страхування, а кредитний – методи цільового кредитування корпоративних екологічних і соціальних програм. Таким чином, у всіх цих ланках фінансової системи створюються певні механізми сталого розвитку, в яких використовуються такі фінансові важелі як інвестиції, курс акцій, рейтингові індикатори, умови кредитування і страхування тощо.

Європейський ринок торгівлі квотами на викиди парникових газів сприяє фінансовому забезпеченню реалізації корпоративних екологічних програм.

Міжнародні товарні ринки, як дієві регулятори сталого розвитку експортерів контролюють умови щодо дотримання екологічних і соціальних стандартів та реагують на прояви нехтування ними.

Ринки споживчих товарів розвинутих країн дають численні приклади оцінки корпоративної соціальної відповідальності та безвідповідальності через підвищення (зниження) попиту. Неурядові, екологічні та інші громадські організації роблять цей процес більш системним і результативним.

Інституційне забезпечення фінансування сталого розвитку публічних компаній це комплекс соціально-економічних, організаційних, законодавчих заходів органів державних і недержавних інститутів у сфері фінансових відносин, які орієнтовані на формування правових, організаційних та економічних умов з метою ефективного залучення, накопичення та використання фінансових ресурсів для досягнення запланованого динамічного соціально-еколого-економічного ефекту (рис.1).

Роль фінансових інституцій у забезпеченні сталого розвитку публічних компаній важлива та потребує детального розгляду в контексті питань законності, підзвітності та потенціалу. Для досягнення екологобезпечного соціально-орієнтованого економічного розвитку доцільно застосовувати світовий досвід корпоративного розвитку та ефективні методи і форми мобілізації фінансових ресурсів.

Забезпечення фінансування сталого розвитку публічних компаній здійснюють державні та недержавні інститути, які функціонують у сфері фінансових відносин, за допомогою організаційно-інформаційної, нормативно-правової складової, ринкових і державних механізмів, розширюючи інституційні рамки, у тому числі за рахунок проміжних і неурядових фінансових організацій та прокращуючи доступ до фінансових ресурсів та послуг.

Інституційне забезпечення формується під впливом чинників внутрішнього (фактори виробництва, інвестиційні ресурси, структура джерел їх формування) і зовнішнього (соціально-економічні, екологічні, політичні, правові та ринкові чинники) середовища.

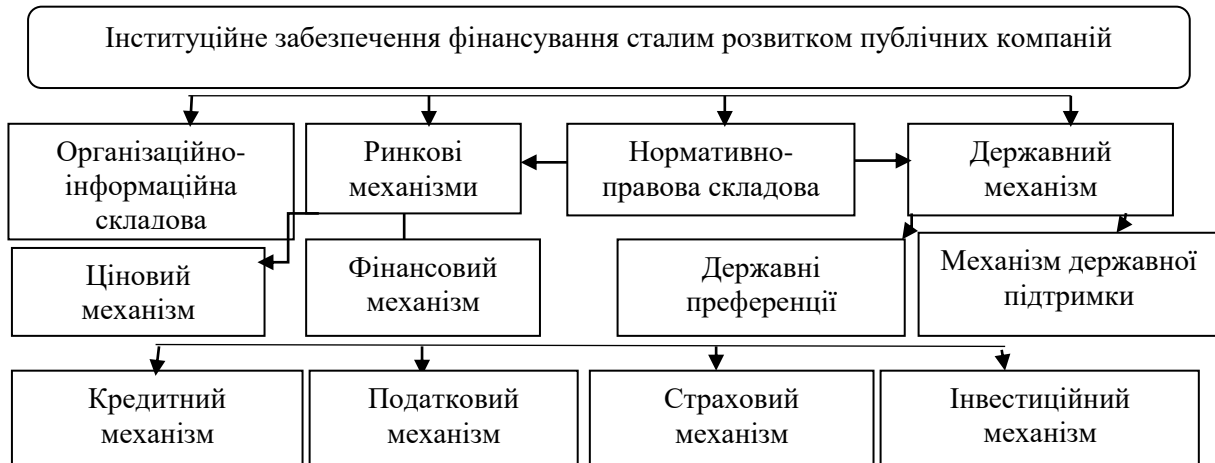

Рисунок 1 – Сукупність складових інституційного забезпечення фінансування сталого розвитку публічних компаній.

Джерело: складено автором.

Для ефективного функціонування публічних компаній необхідна максимально задіяна сукупність зовнішніх інститутів, проте особливого значення набувають інститути фінансової інфраструктури. Інститути фінансового ринку (банки, фондові біржі, інвестиційні компанії, страхові фонди) покликані забезпечити приплив капітальних вкладень в компанії реального сектора.

Комплексне та систематичне впровадження засад сталого розвитку відбувається, лише за умови їх позитивного впливу на фінансові результати. Форма та тіснота зв'язку фінансових результатів публічних компаній з рівнем корпоративних, екологічних і соціальних стандартів визначається дією фінансових механізмів та інституціональних факторів.

Перспективою подальших досліджень є вивчення та оцінка можливостей оптимізації складників інституційного забезпечення фінансування сталого розвитку публічних компаній України.

Список використаних джерел

1. Зайцева Л.О. Публічність акціонерних товариств – особливості функціонування в Україні. Приазовський економічний вісник. 2021. 3(26). С.41-46.
2. Очеретна М. Оцінка стану конкурентного середовища в Україні за даними міжнародних рейтингів. Журнал європейської економіки. 2013. Том 12 (№ 4). С. 484-506

ФІНАНСОВИЙ СТИМУЛ - ОСНОВНИЙ ВАЖІЛЬ УТРИМАННЯ СПЕЦІАЛІСТІВ

О.В. Станіславик, доктор економічних наук, доцент

А.І. Заложнікова

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

На сьогоднішньому щільному ринку праці роботодавець повинен фокусувати свою увагу на тому, як залучити й утримати найталановитіших. Безліч грошей не завжди є найкращим стимулом для людини.

З безробіттям на безпрецедентно низькому рівні роботодавці повідомляють, що їх єдиною найбільшою проблемою є рекрутинг та утримання талановитих спеціалістів. Відповіддю для багатьох компаній є вкладання грошових коштів у проблему: бонуси, премії, збільшення позачергових платежів іноді здаються мотивуючими факторами, котрі залучають більше зусиль і відданість підлеглих [1].

Що до того, чого більше прагнуть співробітники, це відчуття, що їх менеджери цінують їх і не бояться це показати, не лише з точки зору заробітної плати, але й іншими способами, такими як гнучкий графік роботи вдома, подарункові картки для реалізації вражаючих проєктів, або навіть просто сказавши «дякую» за добре виконану роботу. Те, що дійсно важливо на робочому місці, допомагає працівникам зрозуміти, що вони потрібні [2].

Нагороди, що сигналізують працівникам про те, що вони добре виконали свою роботу і про те, що їх менеджер піклується про них, спонукатимуть співробітників хотіти працювати ще більше, показує дослідження. У багатьох організаціях взагалі не існує програм визнання працівників, тому роботодавці повинні їх наздоганяти.

Компанії з потужними програмами визнання мають підвищену продуктивність праці, менший оборот робочих місць та більшу віддачу від інвестицій, ніж інші компанії тієї ж галузі.

Уїлланс пропонує дев'ять порад для керівників підприємств про те, як найкраще винагородити своїх працівників такими способами, які принесуть їм більше задоволення від роботи та спонукають їх працювати більше [2, 3]:

1. При прийомі на роботу підкресліть переваги. Обговорення привілеїв на роботу, таких як гнучкий графік роботи та навчання навичкам, може надати компаніям перевагу в підборі персоналу. Дослідження 2018 року, проведене Уайланс та її командою з понад 92 000 оголошень про роботу, показало, що чим більше переваг описує роботодавець, тим вищі ставки заявок. Плюс, коли роботодавці детально описували пільги, такі як щедра політика відпустки у сім'ї, вони залучали більше заявок, ніж фірми, які платили значно більше. Кандидати заявили, що «м'якші» винагороди, описані в оголошеннях про роботу, створюють у них враження, що компанія піклується про своїх співробітників і більш обережно допомагає працівникам знаходити здоровий баланс між роботою та життям - і це для них має значення більше, ніж зайві гроші.

2. Гроші можуть мотивувати робітників — у деяких видах праці. Грошові винагороди найкраще підходять як мотиватор для роботи, яка вимірюється кількісно. Багато досліджень сфери послуг та збуту показують, що грошові винагороди призводять до збільшення продажів та покращення обслуговування споживачів. У виробничому секторі грошові винагороди збільшують щоденний рівень продуктивності. Але гроші менш значущі як мотиватор у складних творчих роботах, які складають більшість робіт у нашому сучасному суспільстві, заснованому на знаннях. З більшістю сучасних співробітників ви намагаєтесь допомогти прищепити внутрішню мотивацію, щоб вони почувались спонуканими докладати більше зусиль із задоволення від того, що вони роблять, та вдячності за свою роботу, а не із зовнішньою мотивацією лише за рахунок готівки.

3. Якщо ви даєте готівку, додайте значущу записку. Для багатьох працівників, особливо молодих поколінь, робота - це не просто заробітна плата; люди шукають сенс у своїй роботі. Даючи лише готівку, це може здатися порожнім жестом або просто фінансовою операцією, і, можливо, це не буде сильним мотиватором до напруженої роботи. Краще уникати просто додавання грошової премії до заробітної плати працівника; окремий бонусний чек виділяється більше як визнання їхньої роботи. А менеджери також повинні включати широкі рукописні записки, що пояснює, чому працівник заслужив премію.

4. Заохочуйте працівників винагороджувати одне одного. Компанії можуть вбудувати визнання у свою ділову практику, створюючи програми розпізнавання однолітків, в яких працівникам щомісяця надаються бали винагороди, які вони можуть роздавати колегам за виграші, пов'язані з роботою. Співробітники, які заробили певну кількість балів, можуть викупити їх за різні пільги, наприклад, подарункову карту ресторану або додатковий особистий день. Це не дорого для компанії, і це робить акт вдячності на робочому місці звичним і легким. Це також створює соціальні зв'язки на робочому місці, що допомагає людям почуватися більш повноцінними на роботі.

5. Іноді достатньо простої подяки. Серед найщасливіших співробітників 95 відсотків заявляють, що їх менеджери вміють надавати позитивні відгуки. Насправді, простого, щирого подяки від менеджера часто буває достатньо, щоб співробітники відчували, що їх внески оцінені, і мотивуватимуть їх старатися більше. Щоб бути найбільш ефективним, похвала повинна бути конкретною, висвітлюючи унікальний внесок працівника. Це тактика, яка є надзвичайно ефективною, але суттєво недостатньо використана на робочому місці.

Не потрібно висловлювати подяку лише за речі, які допомагають компанії отримувати прибуток. Це може бути так просто, як сказати "спасибі" за електронний лист, який дозволив проекту пройти більш гладко.

Уїлланс каже, що такі типи винагород працюють, оскільки вони задовольняють три сильні психологічні потреби: Працівники прагнуть автономії і мають свободу вибору, як робити свою роботу; вони хочуть виглядати компетентними, озброєними навичками, необхідними для виконання; і вони хочуть відчувати приналежність, значущим соціальним зв'язком з колегами.

Коли ці потреби задовольняються, співробітники відчуваються більш мотивованими, зацікавленими та відданими своєму робочому місці - і вони повідомляють про менше намірів залишити свою роботу.

Компанії не повинні читати результати досліджень, щоб означати, що гроші безглузді для працівників. Висновки команди залежать від розуміння того, що працівникам виплачують конкурентоспроможну, справедливую зарплату. Тому що, будьмо відвертими: якщо працівник тижнями працював дуже важко над важливим проектом, одне лише «спасибі» може здатися порожнім. Менеджери повинні випробувати різноманітні нагороди та виміряти, які саме звертаються до працівників та мотивують їх найбільше.

Похвала співробітників може стати каменем спотикання для керівників, які помилково вважають, що суворість дає сильніші результати або які переживають, що вони здаватимуться м'якими і не сприйматимуться серйозно. Тож менеджерів слід навчити, як регулярно демонструвати вдячність.

Список використаних джерел

1. Дороніна М.С. Протиріччя в мотивації управлінського персоналу промислових підприємств / М.С. Дороніна, Т.С. Черкашина // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2013. № 1. С. 4-15.

2. Нижник В.М. Механізм мотивації високопродуктивної праці персоналу підприємств : монографія / В.М. Нижник, О.А. Харун. Хмельницький : ХНУ, 2011. 210 с.

3. Ющенко Р.О. Значення системи мотивації персоналу / Р.О. Ющенко // Управління розвитком: збірник наукових статей Харківського національного економічного університету. 2011. № 13 (110). С. 47-49.

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Г.В. Кошельок, доктор економічних наук, доцент
Одеський національний економічний університет
(м. Одеса, Україна)

Ефективне управління грошовими потоками підприємства є одним з головних завдань фінансової служби будь-якого підприємства. З одного боку, воно впливає на рівень ліквідності підприємства, а з іншого – на ефективність діяльності суб'єкта господарювання та його фінансовий стан. Щоб ефективно управляти грошовими потоками, необхідно знати їх величину за певний період часу (місяць, квартал, рік), основні їх елементи, види діяльності, що генерують потік грошових коштів.

У сучасній економічній літературі поняття «ефективність» дуже часто зустрічається та використовується для явищ, процесів, понять, що розглядаються, але однакового трактування воно ще не знайшло в науковців. Як зазначено в роботі [1, с. 43], «ефективність відноситься до унікальних економічних категорій, тому що усі знають, як вона розраховується, але ніхто не знає, що вона визначає», тому потребує детальнішого вивчення.

Автор доповнює, що ефективність є однією з ключових категорій як економічної науки, так і господарської практики. Питання ефективності торкаються всіх сфер діяльності та інтересів людини. Існує ефективність виробництва, праці, фінансової та інвестиційної діяльності, ефективність виховання, лікування, освіти, управління (причому не тільки економічного). Загалом ефективністю володіє будь-який процес, орієнтований на досягнення будь-якої мети (який не є самоціллю) [2, с. 253].

Основні етапи становлення теорії ефективності виробництва та її дискусійні питання розглянуто лауреатом Нобелівської премії французьким вченим-економістом Морисом Алле, який довів, що перший етап розвитку теорії ефективності в економіці припадає на період до появи робіт Вільфреду Парето, другий – це період від робіт В. Парето до Другої світової війни, третій починається з 1940 року [3, с. 12].

Відповідно до висновку М. Алле, В. Парето дійсно вдалося вперше поставити проблему економічного управління на наукову основу. Він надав точне та чітке визначення ефективного управління, що може бути розцінене як рішуче завоювання науки. В. Парето навів докази, відповідно до яких умови максимальної ефективності тотожні умовам рівноваги ринкової економіки [3, с. 12]. Але його докази не можуть бути повноцінними [4, с. 158].

На сьогодні науковці дуже активно обговорюють і зіставляють поняття «ефективність» і «результативність». Наприклад, В.С. Тікін пропонує чітко розмежувати ці категорії. Доводячи свою думку, він посилається на видатного американського економіста Пола Хейне, який зазначав, що ефективність і економічність характеризують «результативність» використання засобів для досягнення цілей: «... отримувати якнайбільше з доступних нам обмежених ресурсів – ось що ми маємо на увазі під ефективністю і економічністю» [5, с. 94]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що ефективність і економічність – синоніми, а ефективність розглядається як поняття більш вузьке, ніж результативність. Але ми не погоджуємося з цим твердженням.

Ефективність (від латинського слова «effectus») – виконання, дія. У фінансово-економічному словнику ефективність наведено як здатність забезпечувати результативність (ефект) процесу, проекту тощо, яку обчислюють як відношення ефекту (результату) до витрат, що забезпечували цей результат [6, с. 278].

У методичних рекомендаціях з комерціалізації розробок, створених у результаті науково-технічної діяльності, затверджених наказом Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.2010 р. № 18, ефективність трактується як відношення абсолютного значення ефекту до ресурсів, які його забезпечили □7□.

У роботі [8, с. 250] автори зазначають, що теорія ефективності чітко розмежовує поняття ефекту й ефективності, розуміючи під першим – результат заходу, а під другим – співвідношення ефекту і витрат, котрі його створили.

На думку, А.Д. Шеремета й Р.С. Сайфуліна, економічна ефективність – складна категорія, що характеризується результативністю роботи підприємства та рентабельністю його капіталу [9, с. 106]. На думку В.В. Ковальова, ефективність – відносний показник, що визначає співвідношення отриманого ефекту з витратами або ресурсами, які використовуються для досягнення цього ефекту, та визначає ефективність одним із показників для оцінки фінансово-господарської діяльності [10, с. 167].

Автор дослідження [1, с. 44] стверджує, що ефективність – здатність системи (процесу) функціонувати на умовах забезпечення мінімально можливих витрат або максимально можливого результату в досліджуваному часовому періоді.

Результативність – перетворена форма «ефективності». У тому випадку, коли необхідно оцінити ступінь досягнення результату, ефективність приймає форму «результативності», тоді ж, коли мова йде про мінімізацію використовуваних ресурсів, можна говорити про «економічність». Економічність – це рівень економії такої комбінації ресурсів, при якій мінімізуються витрати для досягнення певного результату, який вказує на позитивну динаміку розвитку суб'єкта господарювання [11, с. 138].

В роботі В.О. Літвінової розглядається взаємозв'язок понять «ефективність – результативність – економічність». Автор стверджує, що ефективність включає результативність і економічність. Метою результативності є результат, тобто чим більше результат, тим ефективніший процес управління. Метою економічності є економія ресурсів. Чим менше витрачено ресурсів, тим ефективніший процес управління [1, с. 44].

Ми підтримуємо позицію автора В.О. Літвінової і зазначаємо, що поняття «ефективність» більш ширше, ніж поняття «результативність». Також поняття «ефективне управління» є багатоаспектним комплексним поняттям, що розглядає результативність і економічність певного процесу або дії.

Ефективність управління – специфічне поняття, що відображає рівень і динаміку розвитку управління, якісні та кількісні риси цього процесу. На практиці використовуються декілька основних підходів для оцінки ефективності управління: цільовий підхід, ресурсний підхід, оцінка фінансового стану підприємства, комплексний підхід [12] рис. 1.

Розглядаючи проблематику ефективності, Д. Синк визначає ефективність як елемент загальної системи кількісних і якісних індикаторів, «параметрів стану» підприємства, які характеризують відповідність організаційно-господарської системи її цілям, інтегральну якість її функціонування, її успішність [13, с. 228].

У дослідженні Б. Карлофа, в сучасну економіку введено поняття «зовнішня ефективність», що відображає знання структури потреб, ступеня задоволення їх фірмою, створення нових сфер підприємництва, діловий потенціал [14, с. 54].

П. Друкер зауважує, що завдання оцінювання економічної ефективності має вирішуватися «в трьох вимірах: сьогоднішній бізнес слід зробити ефективним; його потенціал повинен бути виявлений і реалізований; це повинно бути зроблено для іншого бізнесу, який буде існувати в іншому майбутньому» [15, с. 105].

Варто зазначити, що до сьогодні не розроблена система ефективного управління грошовими потоками підприємства. Метою ефективного управління грошовими потоками будь-якого підприємства є гарантування фінансової та економічної рівноваги шляхом коригування та збалансування обсягів надходжень та витрат грошових коштів господарюючого суб'єкта [16, с. 108]. Ефективність управління грошовими потоками визначається синхронізацією надходжень і витрат фінансових ресурсів, забезпеченням ліквідності та платоспроможності підприємства та раціональним використанням наявних та перспективних грошових коштів.

Рисунок 1 – Основні підходи для оцінки ефективності управління

Отже, дослідження сучасних підходів щодо визначення ефективного управління грошовими потоками підприємства, показало, що ефективне управління грошовими потоками підприємства – складний, динамічний, багатокритеріальний процес, що передбачає вибір і прийняття правильних управлінських рішень із безліч варіантів, виходячи із сучасних умов діяльності підприємства. Перспективою подальших досліджень стане розробка моделі ефективного управління грошовими потоками підприємства за допомогою інтегрального показника.

Список використаних джерел

1. Літвінова В.О. Економічна ефективність: сутність та форми. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2014. № 2. С. 43-45.
2. Литвинова В.А. Повышение конкурентоспособности продукции: проблемы определения эффективности. БІЗНЕСІНФОРМ. 2013. № 8. С. 252-256.
3. Алле М. Условия эффективности в экономике. Пер. с франц. Л.Б. Азимова, А.Н. Белянина, И.А. Егорова, Н.М. Калмыковой. М. : НИЦ «Наука для общества», 1998. 304 с.
4. Осипов В.И. Эффективность хозяйственно-финансовой деятельности предприятия: вопросы теории и практики. Актуальные проблемы экономики и менеджмента : теория, инновации и современная практика : монография / за ред. Э.А. Кузнецова. Харьков : Бурун Книга, 2011. 512 с.
5. Тикин В.С. Эффективность – не коэффициент. Экономические науки. 2009. № 7(56). С. 94-97.
6. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. К.: Знання, 2007. 1072 с.
7. Наказ Державного комітету України з питань науки, інновацій та інформатизації від 13.09.2010 р. № 18 «Про затвердження Методичних рекомендацій з комерціалізації розробок, створених в результаті науково-технічної діяльності». URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/929_007 (дата звернення 20.05.2021).
8. Мельник Л.Г., Каренцева Л.И. Экономика предприятия. Суми ИТД «Университетская книга», 2002, 400 с.
9. Шеремет А.Д., Сайфулин Р.С. Методика финансового анализа. М. : ИНФРА-М, 1995. 176 с.

10. Ковалев В.В. Управление денежными потоками, прибылью и рентабельностью. Москва: Проспект, 2015. 338 с.
11. Перерва П. Г., А. В. Кравчук. Ефективність як економічна категорія. Вісник НТУ «ХП». 2018. № 15(1291) Серія: Економічні науки. С. 137-143.
12. Абасова Х. А. Развитие методов управления финансовыми рисками в организациях нефтесервиса : дис. ... к-та эк. наук : 08.00.10 / М. 2015. URL: <https://www.twirpx.com/file/1905712/> (дата звернення: 01.09.2021).
13. Синк Д. Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение. Пер. с англ., общ. ред. и вступ. ст. В.И. Данилова-Данильяна. М. : Прогресс, 1989. 528 с.
14. Карлоф Б. Деловая стратегия. Концепция, содержание, символы. М. : Экономика, 1991. 239 с.
15. Друкер П. Эффективное управление. Экономические задачи и оптимальные решения. Пер. с англ. М.В. Котельниковой. М. : ФАИР-ПРЕСС, 1998. 288 с.
16. Сергеева О. Р. Сутність та основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Вип. 12. Ч. 2. С. 107-110.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

А.В. Венгеренко

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

В сучасних умовах господарювання значно зросли роль і значення фінансового контролю, що обумовлено необхідністю реструктуризації органів урядового фінансового контролю, зародженням принципово нових контрольних об'єктів і ускладненням існуючих, відсутністю єдиної концепції і стратегії системного розвитку фінансового контролю в Україні. Особливо важливе значення набуває контроль в сфері державного управління, оскільки від ефективності його функціонування залежать фінансова безпека і успішне формування економіки країни.

А. Панкевич визначає фінансовий контроль так: «це контроль за законністю і доцільністю дій в галузі освіти, розподілу і використання грошових фондів держави і суб'єктів місцевого самоврядування з метою ефективного соціально-економічного розвитку країни та окремих регіонів» [1].

Б. Хомічак вважає, що «державний фінансовий контроль призначений для реалізації фінансової політики держави, створення умов для фінансової стабілізації, це передусім розробка, обміркування, ухвалення та виконання бюджетів усіх рівнів і позабюджетних фондів, а також контроль за фінансовою діяльністю підприємств та організацій, банків і фінансових корпорацій» [2].

Фінансовий контроль держави за недержавною сферою економіки охоплює тільки сферу виконання грошових зобов'язань перед бюджетом, включно з податками та іншими обов'язковими платежами, дотримання законності та доцільності у витрачанні виділених їм бюджетних субсидій і кредитів, а також встановлених правил організації грошових розрахунків, ведення бухгалтерського обліку та звітності.

Роль фінансового контролю в соціально-економічних перетвореннях виражається в тому, що при його проведенні перевіряються, передусім, дотримання встановленого правопорядку в процесі фінансової діяльності державними й громадськими органами, підприємствами, установами, організаціями, громадянами й, по-друге, економічна обґрунтованість і ефективність здійснюваних дій, відповідність їх завданням держави. Таким чином, він служить важливим способом забезпечення законності й доцільності проведеної фінансової діяльності.

На цей час вченими контроль всі частіше досліджується фінанси системних позицій, оскільки це поняття є непростюю і багаторівневою системою, яка розвивається відповідно до основних принципів функціонування економічних систем. Системний підхід дає можливість розглядати систему фінансового контролю як органічну єдність його видів: внутрішнього, аудиторського та громадського.

Значною умовою сталого розвитку економічних систем, в тому числі національної системи фінансового контролю, є гармонізація цілей системи в цілому і її окремих частин і елементів, процесів організації та самоорганізації в суспільстві. Це обумовлює необхідність застосування синергетики як міждисциплінарного методу, який досліджує процеси самоорганізації у відкритих системах. В основі системного аналізу лежить принцип системності, а в основі теорії самоорганізації - принцип розвитку.

Розвиток можна уявити: як реалізацію нових цілей; як цілеспрямовані зміни; як процес адаптації до навколишнього середовища; як суперечність системи.

Концепція фінансового контролю дає можливість сигналізувати про наявність сперечання і надавати інформацію для їх усунення. Таким чином, існує необхідність в розвитку цілісної системи фінансового контролю в Україні. Проблеми розвитку фінансового контролю на макро- і мікрорівні досліджували такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як І. Басанцов, В. Базилевич, С. Бардаш, І. Дрозд, В. Журко, С. Івахненко, М. Каленський, Е. Калюга, Г. Кірейцев, Л. Костирко, В. Кравченко, В. Максимова, В. Мельник, В. Суйц, Л. Федосов, Н. Чумаченко, І. Шевчук і ін. Водночас найбільший вклад в створення бази для осмислення синергізму внесли такі вчені, як Г. Хакен, І. Пригожин, Г. Николис [3].

Проведений аналіз робіт вітчизняних і закордонних вчених дозволяє зробити висновок, що для дослідження фінансового контролю на різних рівнях економічних систем, з одного боку, існує значна теоретико-методологічна база, а з іншого - необхідність розвитку системи фінансового контролю в контексті удосконалення різних його видів. Цілями дослідження є аналіз системи фінансового контролю як взаємопов'язаної єдності його видів (державного, внутрішнього, аудиторського та громадського контролю) і розробка методів нівелювання протидіє між суб'єктами державного і внутрішнього фінансового контролю.

Разом з тим практичне використання наведених методів пов'язане з подоланням загальних проблем в справі удосконалення державного, внутрішнього фінансового, аудиторського та громадського контролю, вирішення яких буде сприятиме подальшому удосконаленню національної системи фінансового контролю, а саме: - підвищення ефективності господарської діяльності економічних суб'єктів, в тому числі шляхом ефективно організації систем внутрішнього контролю; - удосконалення законодавчих актів, які регламентують організацію державного і регулюють діяльність внутрішнього фінансового контролю та зовнішнього аудиту; - створення цілісної системи державного контролю в Україні; - підвищенню рівня незалежності контролерів і підвищенню довіри суспільства до аудиторських фірм.

У сучасних умовах господарювання об'єктивною є потреба розвитку системи фінансового контролю в контексті удосконалення взаємодії різних його видів і рівнів. Синергетичний підхід в контексті контролю означає, що для ефективного функціонування системного фінансового контролю потрібно розвивати функціональне не протидіяння державного, внутрішнього, аудиторського і громадського контролю, які в сукупності формують цілісну систему фінансового контролю. Синергетичні ефекти, які є результатом

інтеграції суб'єктів контролю, виступають адекватним інструментарієм оцінки його ефективності [4].

Для досягнення позитивних синергетичних ефектів в контролі необхідна наявність узгодженої системи цілей її учасників. Всупереч наявності позитивних синергетичних ефектів, досить часто між суб'єктами державного, внутрішнього, аудиторського та громадського фінансового контролю виникають об'єктивні сперечання, пов'язані з різним розумінням цілей системи контролю її суб'єктами.

Н. Вацик пропонує виникаючі суперечності «нівелювати такими способами: удосконалення законодавства у сфері фінансового контролю; удосконалення державного фінансового контролю і поліпшення координації його окремих органів; удосконалення систем внутрішнього фінансового контролю підприємств в напрямку їх модернізації; нівелювання розбіжностей через функціонування систем аудиторського та громадського фінансового контролю» [5].

Отже, можливості сучасних інформаційних технологій створюють умови для автоматизації процесу проведення фінансового контролю, зокрема, при обробці облікових даних, проведенні розрахунково-аналітичних процедур, групування та систематизації виявлених порушень. Однією з причин такого положення є недостатність дослідження питань, присвячених створенню інформаційних систем та використанню сучасних інформаційних технологій при здійсненні фінансового контролю.

Представлено технологічний процес здійснення фінансового контролю в умовах комп'ютеризації, який дозволить більш ефективно проводити фінансовий контроль. Процес реформування системи державного фінансового контролю потребує певного часу та зусиль усіх його учасників.

Існує також проблема відсутності системності контролю, тобто відповідності попереднього, поточного і наступного контролю. Сучасні умови економічного розвитку держави потребують впровадження в життя нових напрямів і методів здійснення контрольних функцій, однією з яких є аналітична робота щодо проведення аналізу ефективності використання бюджетних коштів на предмет виявлення основних чинників, що призводять до неефективного використання фінансових ресурсів.

Так як в останні роки в нашій країні ведеться дискусія з питань масштабності фінансового контролю, є сенс узагальнити досвід здійснення контролю в закордонних країнах. Загальною тенденцією є те, що з поглибленням ринкових і фінансових відносин розширюється і сфера фінансового контролю. Цей висновок важливий у зв'язку з тим, що в Україні на початковому етапі розвитку ринкових відносин мав місце зворотний процес. Використання позитивного міжнародного досвіду може служити важливим фактором удосконалення вітчизняної системи фінансового контролю.

Розкриті науково-методичні основи організації аудиту ефективності націлені на концептуальне розширення та удосконалення наявних підходів до викладення мети, змісту, методів та результатів проведення аудиту ефективності. Застосування їх на практиці повинно сприяти отриманню максимально об'єктивної, точної та систематизованої інформації про рівень ефективності використання державних фінансових ресурсів.

Список використаних джерел

1. Панкевич А.В., Зварич М.А. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Львів: Знання, 2018. 93 с.
2. Б.І. Хомічак Державний фінансовий контроль: стан та перспективи розвитку , 2019.141-143 с.
3. Вацик Н.І. Необхідність вдосконалення державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів: Галицький економічний вісник, 2019.184-190 с.
4. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2010 рік. URL: http://www.ac-rada.gov.ua/img/files/Bulet_vykonan_DBU_2010.pdf. (дата звернення 15.09.2021).

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ ЗАХОДІВ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

Є.А. Славенко

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Проблема екології та чистого середовища наразі постала дуже гостро в усьому світі. В багатьох країнах світу саме дана проблема має виняткове значення, й на її приборкання держави виділяють значні ресурси. Необхідно зазначити, що в Україні українське законодавство має механізми, за допомогою яких до бюджету поступають кошти за компенсацію за негативні дії, заподіяні до навколишнього середовища, наприклад, при діяльності великих підприємств зі значними викидами чи зловживання природними ресурсами країни. Значне забруднення навколишнього середовища в Україні та постійна нестача коштів для реалізації природоохоронних заходів зумовлюють необхідність удосконалення екологічного оподаткування, яке має розглядатися не лише як джерело наповнення бюджету, але й як важливий інструмент досягнення екологічної безпеки держави. Екологізація бюджетно-податкової системи є ефективним способом успішного досягнення двох важливих цілей національної політики – наповнення бюджетів і вирішення проблем якості довкілля. Це підтверджує практика оподаткування в розвинутих країнах.

Екологічний податок - це компенсація за шкоду, яка заподіяна навколишньому середовищу. Відповідно ст. 14 Податкового кодексу України поняття «екологічний податок» трактується, як загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, скидів у водні об'єкти забруднюючих речовин, розміщення відходів, фактичного обсягу утворених радіоактивних відходів та радіоактивних відходів, що тимчасово зберігаються їх виробниками понад установлені особливими умовами ліцензії строк [1]. Сума сплаченого екологічного податку має покривати витрати на фінансування заходів, необхідних для відновлення навколишнього середовища, відповідати сумі шкоди, яка нанесена природним ресурсам.

Екологічне оподаткування виконує наступні функції: природоохоронну, стимулюючу та фіскальну. Фіскальна функція досягається шляхом наповнення бюджету екологічними податками. Природоохоронна функція виконується через фінансування екологічних програм, які спрямовані на розв'язання проблем якості навколишнього середовища. Саме дані податки повинні стимулювати екологічну свідомість платників[3]. Такі обмеження необхідні для того, щоб зменшити негативний вплив на природу та збільшити надходження до бюджету, які будуть основою для фінансування природоохоронних заходів, націлених на збереження довкілля. Відповідно суб'єкт господарювання у процесі своєї виробничої діяльності повинен інвестувати у ресурсозберігаючі технології з метою зменшити екологічні виплати до бюджету держави.

Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Міністерство природи. Одержують бюджетні кошти виробничі організації, які є платниками екологічного податку. Аналіз розподілу екологічного податку по вертикалі та горизонталі. Особливо важливий розподіл між державним та місцевими бюджетами, а також між їх загальним та спеціальним фондами. Важливе значення має в який бюджет і в який його фонд спрямовується податок. Від цього напряму залежить, які заходи фінансуватимуться за рахунок податкових надходжень – загальнодержавного або місцевого значення, чи будуть взагалі податкові надходження спрямовані на фінансування природоохоронних заходів чи розподілятимуться державними або місцевими органами влади для покриття інших, не пов'язаних із охороною довкілля, витрат.

Міністерство захисту довкілля та природоохоронних ресурсів України пропонує провести реформування екологічного податку, що пов'язано з необхідністю більшого стимулювання платників податку виплачувати кошти до бюджету та дотримання вимог законодавства (рис.1).

Рисунок 1 – Пропозиції реформування системи фінансування екологічних заходів

Також, Міністерство природи підтримує пропозицію зарахувати до державного фонду охорони навколишнього природного середовища 30 % екологічного податку (окрім радіоактивних відходів) та 100 % екологічного податку, який нараховується за викиди двоокису вуглецю. Та, відповідно, до спеціального фонду місцевих бюджетів виділити 70% від екологічного податку (окрім радіоактивних відходів)[2].

Отже, екологічне оподаткування та система фінансування природоохоронних заходів потребує реформування. Основною проблемою екологічного оподаткування є переважаюча роль фіскальної спрямованості, в той час коли стимулююча та природоохоронна функції майже не виконуються, що в свою чергу негативно впливає на надходження до бюджету України. Тому доцільно провести реформи, які мають на меті створити спеціальний фонд щодо фінансування екологічної модернізації господарських суб'єктів, закріпити ефективне використання коштів з бюджету та направити їх до необхідних сфер природоохоронних заходів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. «Як Міндовкілля бачить зміни в екологічному оподаткуванні та системі фінансування природоохоронних заходів» URL: <https://bit.ly/2XUxtQQ>.
3. Якуша Я. Проблеми адаптації європейського досвіду екологічного оподаткування до українських умов / Я. Якуша // *Економіка Крима*. 2011. № 3 (36). С. 73–77.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ В МІНЛИВОМУ РИНКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

О.О. Корсікова

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Фінанси - ключовий компонент будь-якого підприємства, їх раціональне використання грає життєво важливу роль в успіху організації бізнесу. Фінансовий менеджмент означає планування, організацію, керівництво і контроль фінансової діяльності, такої як закупівля і використання коштів підприємства. В наші дні відповідальність фінансового менеджера за фінансове управління відповідної бізнес-організацією дуже зростає. Швидкий розвиток сучасної ринкової економіки, посилення міжнародних економічних зв'язків та загострення конкуренції піднімають важливість ефективного фінансового менеджменту для тих, хто приймає ключові рішення у фірмі. Підприємства стикаються з безліччю проблем, і фінансові менеджери повинні приймати новаторські рішення, щоб вести справу до успіху. Їх важливі обов'язки - збір коштів, розподіл ресурсів, робота на ринку капіталу, планування прибутку і т.д. [1]

Менеджмент в цілому можна визначити як систему управління економічним виробництвом, яка включає набір принципів, методів, форм і прийомів управління. Фактичне управління - це наука управління та практичні задуми ефективного керівництва, що розуміється як мистецтво управління. В основі управління лежать цілеспрямований пошук, навчання протягом усього життя та організація праці для найбільш ефективного використання всіх ресурсів, у тому числі фінансових. Фінансовий менеджмент є частиною загального менеджменту. Фінансовий менеджмент в фірмі - це інструмент для досягнення стабільного зростання і довгострокової стабільності. Стабільність організації можна визначити як її здатність функціонувати в стійкій рівновазі при різних економічних обставинах і гарантувати, що їй не потрібно вливання зовнішніх ресурсів для підтримки своєї діяльності [2].

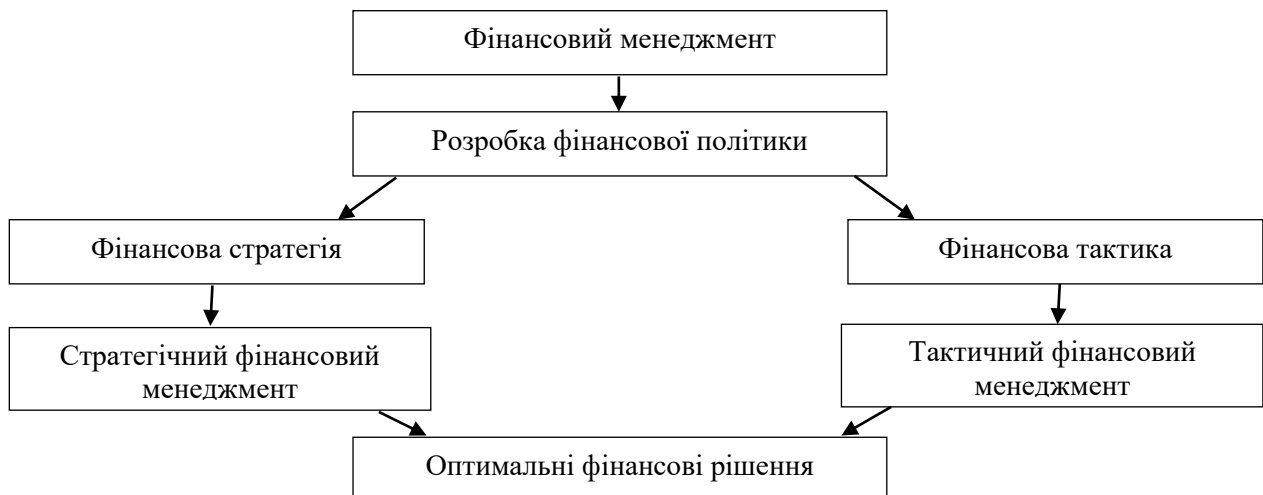

Рисунок 1 – Структура фінансового менеджменту

Історія розвитку кожної фірми показує, що фінансовий менеджмент необхідний для досягнення цього стану кількісно і якісно. Одним з найважливіших компонентів управління стабільністю є правильно обрана стратегія в постійно мінливому економічному середовищі. Розробка стратегії дозволяє аналізувати майбутнє організації і планувати цілі, сфери, масштаби і можливі результати її діяльності, співвідносячи їх з джерелами і вартістю

ресурсів. Важливість розробки управління стабільністю для фірм зростає разом з глобалізацією та інтеграцією фінансових ринків. Успішне управління фінансами - ключовий компонент стратегії стабільності. Стратегія фінансового управління включає управління рентабельністю активів, що необхідно, тому що навколишнє середовище і галузь швидко змінюються через різних факторів [3]

У міру зростання бізнесу йому буде потрібно більше грошей для фінансування. Планування та складання бюджету для цих фінансових потреб є вирішальним. Вирішення питання про фінансування внутрішнього фінансування або позики у зовнішніх кредиторів - це рішення, прийняте фінансовими менеджерами. Фінансовий менеджмент знаходить належне джерело коштів за найнижчою вартістю, контролює вартість капіталу компанії і не дозволяє балансу надто сильно залучати борг з негативним впливом на його кредитний рейтинг.[4]

Суть управління фінансами фірми включає в себе збільшення ринкової вартості фірми і її акцій. Іншими словами, всі дії фірми, аналітичні методи і інструменти управління повинні бути використані для досягнення єдиної мети, в результаті чого процес прийняття управлінських рішень має ґрунтуватися на ключових цінностях фірми. Інноваційне фінансове управління організацією, засноване на системному підході і всебічне використання сучасних фінансових інструментів і технологій, є найбільш дієвим інструментом, здатним підвищити вартість фірми як в короткостроковій, так і для довгостроковій перспективі інвесторів [5]

Але зараз в організаціях у фінансовому управлінні є такі основні недоліки: бюджет фірм будується без урахування стратегічних цілей; існують протиріччя між функціональним підходом управління фірмою та бізнес-логікою, оскільки організаційна структура фірми, заснована на функціональному підході, орієнтована на ієрархію підпорядкування і не приділяє належної уваги ієрархії, яка регулює відповідальність за кінцевий результат; система бухгалтерського обліку не відповідає вимогам бюджетування та оцінці вартості вартості; недостатнє, обмежене використання методів та інструментів фінансового менеджменту; фрагментарний характер діяльності, спрямованої на зменшення фінансових ризиків; інтуїтивний підхід домінує при прийнятті фінансових та інвестиційних рішень, який значною мірою ґрунтується на досвіді управління фірмою, а не на системному підході; [6]

Можна зробити висновок, що управління фінансами - один з найважливіших процесів на підприємстві. Менеджери повинні враховувати потенційні наслідки прийнятих ними управлінських рішень щодо прибутку, грошових потоків та фінансового стану компанії. Діяльність кожного аспекту бізнесу має вплив на фінансові результати компанії, і її має оцінювати та контролювати саме власник бізнесу.

Список використаних джерел

1. Bakhoda, Bahareh, and Seyed Yaser Mayeli. Role of Financial Information in Management Decision Making Process. Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences 6 (S3), 2016, p. 10–13.

2. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібн. – 2-ге вид., перероб. і доп. Л. О. Коваленко, Л. М. Рем- ньова. К.: Вид-во «Знання», 2005. 254 с.

3. Клімова С. М. Управління публічними фінансами як складова реформи державного управління в Україні / С. М. Клімова // Держава та регіони. Серія : Право. 2016. No 3 (53). С. 72–76.

4. Герасимчук З.В., Вахович І.М. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / Луцький держ. технічний ун – т; Київський національний торговельно- економічний ун-т. Вид. 2-е, переробл. і доп. Луцьк: Надстир`я, 2007. 206 с.

5. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / О. Ю. Ніпіаліді, Н. І. Карпишин. Тернопіль: Економічна думка, 2009. 202 с.

6. Паддерьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / А. М. Паддерьогін, Л. Д. Буряк, Н. Ю. Калач. К.: КНЕУ, 2001. 290 с.

ПРОБЛЕМИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

М.О. Перевозна

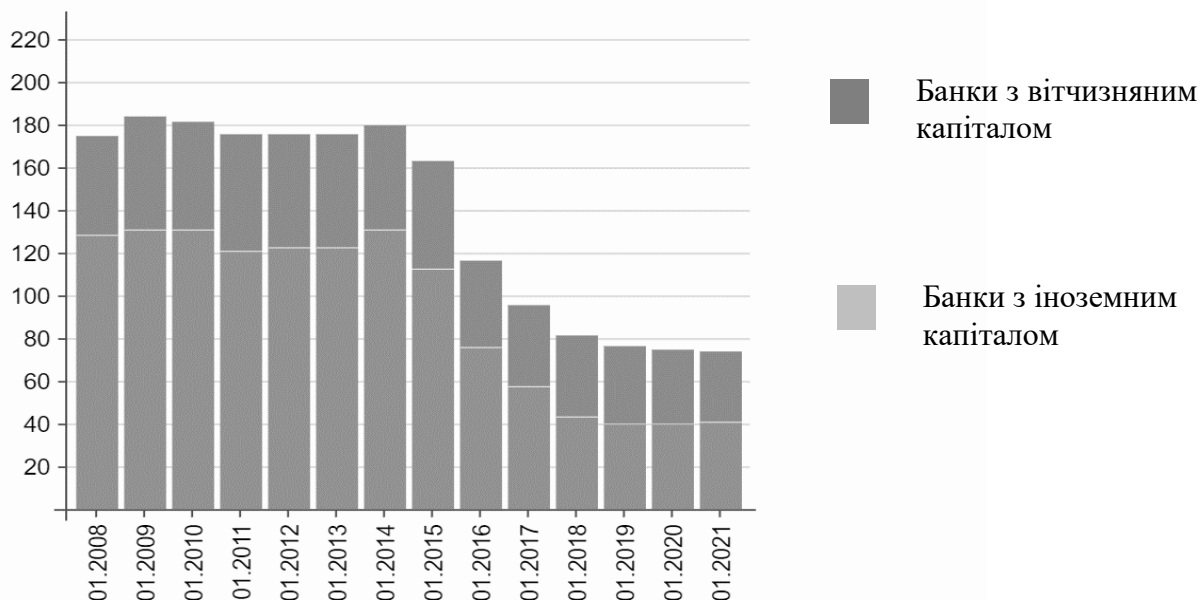
Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

Однією з головних умов ефективного функціонування економіки є розвинута банківська система, тобто функціонування суб'єктів господарської діяльності та державного бюджету. Достатній рівень розвитку банківської системи дає змогу здійснити реструктуризацію економіки та її стабільність забезпечує стабільність усього національного господарства, тобто накопичуючи та фіксуючи капітал, перерозподіляючи кошти, диверсифікуючи та мінімізуючи ризики, банки здатні створити необхідні умови для сталого зростання у всіх галузях і секторах економіки.

На сучасному етапі банківська система України існує у складному, геополітичному, соціальному та правовому середовищі, чинники якого стають перешкодою для стабільного розвитку банківської системи, особливо для підвищення її конкурентоспроможності. Ситуацію ускладнили низки несприятливих об'єктивних і суб'єктивних чинників всесвітнього та національного економічного розвитку, недоліки зовнішньої та внутрішньої політики спричинили безпрецедентну за масштабами та наслідками для економіки банківську кризу, адже система нездатна була виконувати посередницьку функцію – залучати кошти клієнтів з подальшим їх спрямуванням на кредитування економіки і населення. Як наслідок ми маємо зниження якості кредитно-інвестиційного портфелю, зростання кредитного, валютного, процентного ризиків.

Даний стан банківської системи негативно відзначився на кількості працюючих банків – з ринку вивели банки, що не відповідали вимогам НБУ (рис.1) [3].

Рисуюнок 1 – Динаміка кількості банків в Україні за 2008-2021 рр.

Яскравим проявом кризового становища банківської системи є низка негативних процесів, що є одним із визначних факторів уповільнення розвитку економіки:

- небувалий за масштабами відтік коштів з депозитних рахунків у банках;
- нагромадження суттєвих обсягів проблемних кредитів у структурі кредитного портфелю;

- примноження витрат на наростання збитковості банківського бізнесу;
- посилення актуальності проблеми недостатнього рівня капіталізації банків;
- зміна структури банківської системи через виключення з ринку банків, що втратили свою платоспроможність.

Наслідком даних процесів є погіршення основних показників функціонування банківської системи, розрахованих щодо ВВП. Також відчутно зменшилася щодо економічної системи, що можна помітити аналізуючи показники, розраховані щодо ВВП, залишаючись малою за обсягом активів, капіталу, залучених депозитів, що мають тенденцію зниження, що у свою чергу гальмує соціально-економічний розвиток країни.

Унаслідок суттєвих обсягів проблемних кредитів відбувається падіння рівня ліквідності та прибутковості через несплатукредитів і потребу формувати у великих обсягах резерви під кредитні ризики, а також зниження ефективності діяльності більшості банків і зниження інвестиційної привабливості.

Протягом останніх років сформувалася модель поведінки банків, для якої характерна жорстка економія і надання переваги надійності та ліквідності перед прибутковістю. За умови необхідної ліквідності, банки проводять кредитування економіки з метою її відродження, найпривабливішими були операції з державними цінними паперами за рахунок їхньої високої доходності.

На даний момент однією з найактуальніших проблем банківської системи України є посилення фінансової непохитності, на що вказують високі ризики, низькі темпи кредитування, суттєві збитки, велика кількість низькорентабельних банків.

При розробленні можливих сценаріїв ефективного функціонування та стійкого розвитку банківської системи України важливо концентрувати увагу не тільки вирішенні гострих проблем, а й провести аналіз індикатори розвитку банківської системи України в порівнянні з розвиненими банківськими системами світу, у порівнянні з якими банківська система України має неякісний кредитний портфель, високий рівень адміністративних витрат і, що призводить до великих збитків в умовах високих процентних ставок.

Серед шляхів подолання проблем банківської системи слід виділити:

- ослаблення вимог НБУ з приводу обов'язкових витрат на формування страхових резервів під проблемні кредити для державних банків за допомогою зменшення норм відрахувань, що дозволить їм вийти на рівень беззбитковості;
- додаткова капіталізація державних банків з метою збільшення рівня фінансової стійкості державних банків та позитивно сприятиме стабільності банківської системи;
- залучення до керівних органів державних банків менеджерів, що дасть змогу покращити якість управління, а також забезпечити покращення структури активів і пасивів державних банків [5].

Список використаних джерел

1. Карчева Г.Т. Ефективність та конкурентоспроможність банківської системи України : моно - графія / Г. Т. Карчева, Т. С. Смовженко, В. І. Міщенко та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук Г. Т. Карчевої – Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2016. – 276 с
2. Дзюблюк О. Актуальні проблеми розвитку банківської системи України / О. Дзюблюк // Банківська справа. – 2016. – № 1. – С. 3–32.
3. Дані про кількість банків України: : <https://bank.gov.ua/files/6-Banks.xls>
4. Мишкін Ф. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Ф. Мишкін. К., 2008. 763 с.
5. Вовчак О., Меда Н. Фінансова стратегія розвитку банку як передумова ефективності його діяльності // "Банківська справа".2008. № 3. С. 23—36.

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

О.Г. Бровкова, кандидат економічних наук, доцент

А.Д. Шардакова

Державний університет «Одеська політехніка»

(м. Одеса, Україна)

В умовах сучасних ринкових відносин, тобто невизначеності та ризику, показником ефективності діяльності будь-якого підприємства є прибуток. Тобто результатом ефективної роботи є максимізація прибутку. При досягненні цієї мети особливо важливого значення набуває ефективність використання оборотного капіталу, оскільки від неї залежить безперервність процесу виробництва та реалізації продукції, платоспроможність підприємства, ліквідність та рентабельність. Тобто проблеми, що виникають під час формування оборотного капіталу на підприємстві мають істотну вагу при прагненні досягнення результату.

Висвітленню сутності, структури, формування та ефективного використання оборотного капіталу підприємства присвятили свої роботи відомі вчені.

А. Поддєрьогін визначає оборотний капітал так: «оборотні кошти – це кошти, авансовані в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку» [6]. Підґрунтям фінансової стійкості підприємства є виважена, раціональна організація й ефективне використання оборотних коштів.

Є. Брігхем надає таке визначення: «оборотний капітал – інвестиція фірми у короткострокові активи – готівку, ліквідні цінні папери, товарно-матеріальні запаси і рахунки дебіторських заборгованостей» [3].

М.Д. Білик, Н.Ю. Невмержицька, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк визначають оборотний капітал як «сукупність майнових цінностей підприємства, що обслуговує господарський процес і повністю використовується протягом одного виробничо-комерційного циклу» [7].

Також приділяли увагу питанням ефективного використання оборотного капіталу такі вчені, як: А. Загородній, Л.О. Роштейн, В. Ковальов, І. Бланк, О. Стоянова та ін.

Джерела формування оборотного капіталу значною мірою визначають ефективність його використання. Всі джерела фінансування оборотних активів підрозділяються на: власний капітал (у формі власних оборотних коштів або чистого робочого капіталу); залучений капітал, короткострокові кредити банку, комерційний кредит (кредиторська заборгованість); стійкі пасиви та довгостроковий позиковий капітал.

Встановлення оптимального співвідношення між власними та залученими коштами є важливим завданням системи управління. Мінімум власних і позикових коштів, що вважається достатнім для повноцінного функціонування, повинен:

- забезпечити неперервність руху оборотного капіталу на всіх стадіях колообігу виробництва і комерції,
- дати змогу повністю обслуговувати процес реалізації продукції споживачеві
- включати в себе відвантажені товари, дебіторську заборгованість, короткострокові фінансові вкладення, грошові кошти в касі підприємства і на банківських рахунках;
- задовольнити потреби в матеріальних і грошових ресурсах;
- забезпечити своєчасні й повноцінні розрахунки з постачальниками, банками, бюджетом та іншими ланками.

У процесі виробничої діяльності підприємства оборотний капітал послідовно проходить стадії кругообігу, при цьому відбувається постійна трансформація натурально-речової форми його окремих елементів. При низькому рівні оборотного капіталу виробнича

діяльність не підтримується належним чином, а отже, дуже ймовірна втрата ліквідності, періодичні перебої в роботі, затримки і, відповідно, низький прибуток. При оптимальному рівні оборотного капіталу прибуток максимізується. Подальший ріст величини оборотних коштів призведе до того, що в розпорядженні підприємства будуть наявні тимчасово вільні, бездіяльні поточні активи і зайві витрати фінансування, що також спричинить зниження прибутку. І в тому і в іншому випадку, коли величина оборотного капіталу відмінна від оптимальної, наслідком є нераціональне використання ресурсів, що веде до втрати вигоди та нестійкого фінансового стану підприємства.

Основна проблема в управлінні оборотними коштами полягає в забезпеченні наявності в кожен момент часу грошових коштів, необхідних для оплати рахунків постачальників сировини і матеріалів, виплати заробітної плати робітникам і відрахувань у позабюджетні фонди, здійснення платежів до бюджету та інших витрат, крім того, підприємству потрібні тимчасово вільні грошові кошти в касі на випадок непередбачених платежів.

Для того, щоб забезпечити підприємство необхідною кількістю грошових коштів, важливо встановити відповідність між їх витрачанням і джерелами надходження шляхом складання фінансового плану. Це дозволить своєчасно формувати виробничі запаси, здійснювати виробничий процес, випускати готову продукцію і обслуговувати її реалізацію споживачеві. Тут особливо важлива календарна характеристика, оскільки вона дозволяє визначити, коли і скільки реальних грошей має надійти на рахунки підприємства, і розподілити в часі грошові виплати [1].

Як відмічає Половцева Ф. П. [4]: «ризик втрати ліквідності або зниження ефективності, обумовлений обсягом і структурою оборотного капіталу потенційно несе в собі наступні явища:

1. Високий рівень кредиторської заборгованості. Коли підприємство набуває виробничо-матеріальні запаси в кредит, утворюється кредиторська заборгованість з певними термінами погашення. Можливо, що підприємство «купило» запасів в більшій кількості, ніж йому необхідно в найближчому майбутньому або за завищеною ціною, і, отже, при значному розмірі кредиту і з недіючими надмірними запасами підприємство не матиме достатнього запасу грошових коштів, щоб оплатити рахунки, що, в свою чергу, веде до невиконання зобов'язань.

2. Неоптимальне поєднання між короткостроковими і довгостроковими джерелами позикових коштів. Незважаючи на те, що довгострокові джерела, як правило, дорожче, в деяких випадках саме вони можуть забезпечити при меншому зростанні ліквідності велику сумарну ефективність. Мистецтво поєднання різних джерел коштів є порівняно новою проблемою для більшості російських менеджерів.

3. Висока частка довгострокового позикового капіталу. У стабільно функціонуючій економіці цей джерело коштів є порівняно дорогим. Відносно висока частка його в загальній сумі джерел коштів вимагає і великих витрат на його обслуговування, тобто веде до зменшення прибутку.

Водночас надмірна короткострокова кредиторська заборгованість підвищує ризик втрати ліквідності, а надмірна частка довгострокових джерел - ризик зниження рентабельності. Звісно, ситуація може змінюватися при різних обставинах - специфічні або пільгові умови кредитування, інфляція та ін.»

На формування оборотного капіталу можуть негативно впливати такі чинники [2]:

- часткова реалізація, тобто не реалізація, готової продукції;
- нераціональне використання виробничих засобів;
- невизначеність частки дебіторської заборгованості в оборотних активах (велика частка дебіторської заборгованості призводить до ризику неповерненості грошових коштів від дебіторів);

– незбалансованість грошових коштів на рахунках у банку чи в касі підприємства (велика сума капіталу може знецінитись під час інфляції, а незначна сума коштів свідчить про низьку ліквідність та платоспроможність підприємства);

– відсутність фінансових інвестицій в багато галузей, що негативно впливає на оновлення виробничого потенціалу, загалом, і зміни у структурі виробництва.

Не менш актуальною проблемою, з якою стикається підприємство при формуванні оборотних коштів, є інфляція. Інфляція призводить до того, що підприємство в складі виручки від реалізації продукції фактично не отримує суму грошових коштів достатню для повторного авансування її в оборотні виробничі фонди і фонди обігу, тобто для забезпечення безперервності своєї діяльності підприємству потрібно збільшити розмір оборотних коштів. Розв'язання цієї проблеми вимагає пошуку додаткових джерел коштів для залучення їх на довгостроковій основі. Цими джерелами можуть стати довгострокові кредити банків, емісія акцій або облігацій, або ж на збільшення оборотного капіталу можуть бути спрямовані кошти в розмірі нерозподіленого прибутку.

Отже, оборотний капітал є частиною продуктивного капіталу підприємства, що повністю переносить свою вартість на продукцію повністю і повертається в грошовій формі наприкінці кожного колообігу капіталу.

Ціллю управління оборотним капіталом є визначення його структури і обсягу, необхідного і достатнього для забезпечення довгострокової і ефективної діяльності підприємства.

Ефективність використання оборотного капіталу визначається цілою низкою чинників: об'ємом і складом поточних активів, їх ліквідністю, оборотністю і іншими взаємопов'язаними факторами.

Найгостріші проблеми нестачі оборотного капіталу – утворення на підприємстві дебіторської заборгованості, незбалансованість дебіторської заборгованості з кредиторською, інфляція та ін.

Попередження вищесказаних проблем допоможе отримати максимальний прибуток підприємству. Воно можливе шляхом: мінімізації поточної кредиторської заборгованості; мінімізації сукупних витрат фінансування; максимізації повної вартості фірми, складання фінансового плану (тобто включити процес управління оборотним капіталом в загальну фінансову стратегію фірми).

Основні шляхи підвищення ефективності використання оборотних активів[5]: мінімізація втрат оборотних активів у процесі їх використання; оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва; скорочення тривалості виробничого циклу; поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення; прискорення реалізації товарної продукції.

Список використаних джерел

1. Бобылева А.З. Финансовый менеджмент: проблемы и решения. В 2 т. Т. 1: учебник для бакалавриата и магистратуры/ под ред. А.З. Бобылевой. 2- е изд., перераб. и доп. М.: Издательство Юрайт, 2015. 573с.

2. Бойчук І.М. Економіка підприємства. навч. посіб. К.: Атіка, 2004. С. 133-136

3. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: підручник /Є.Ф. Брігхем; пер. з англ. К.: Молодь, 1997. 1000 с.

4. Половцева Ф.П. Коммерческая деятельность: учебн. М.: ИНФРА-М, 2014. 210 с.

5. Фінанси підприємств : підручник / Н. О. Власова [та ін.] ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : Світ книг, 2018. 437 с.

6. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. Проф. А.М. Поддєрьогін. 6-те вид., перероб. та допов. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.

7. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Л.І. Чернишова, кандидат економічних наук, доцент,
Я.В. Замлинський
Державний університет «Одеська політехніка»
(м. Одеса, Україна)

Сьогоднішні фінансові менеджери несуть відповідальність не тільки за фінанси. Результати опитувань показують, що обов'язки, покладені на фінансових директорів зростають. У ці обов'язки тепер входить нагляд за цифровою діяльністю своєї компанії і прийняття рішень за межами фінансової сфери. Розуміння бізнес-технологій та прагнення бути ближче до майбутніх технологічних тенденцій має вирішальне значення для сьогодишнього фінансового менеджера, отже, ці головні тенденції бухгалтерського обліку та фінансів повинні бути в полі зору кожного керівника. У сучасному світі цифрові технології зачіпають всі частини організації, включаючи фінансовий відділ.

Фінансові команди, і особливо фінансовий директор, повинні зіграти вирішальну роль в наданні допомоги бізнесу в постановці і досягненні своїх стратегічних цілей. Протягом багатьох років фінанси розвивалися, не обмежуючись дотриманням нормативних вимог та минулими показниками, і тепер стали виступати в якості стратегічного прогнозіста і визначати, куди може рухатися бізнес.

Щоб направляти цю еволюцію, фінансові відділи все частіше застосовують цифрові технології. Можна виділити три головних цифрових тенденцій:

1. Підвищення якості обслуговування клієнтів за рахунок внутрішньої прозорості.

Всі компанії хочуть розширити бізнес з поточними клієнтами і отримати нових клієнтів. Щоб виділитися серед конкурентів, необхідно надати клієнтам чудову якість обслуговування. Але як цього домогтися? Якщо подивитися на це з точки зору клієнта і попрацювати над внутрішніми комунікаціями, то ви зможете визначити недоліки в досвіді клієнта і чому вони існують. Зазвичай це розрізненість. Зокрема, занадто мало людей у вашій організації знають, чим займаються їхні колеги з інших відділів. Але ваші клієнти мають набагато краще уявлення - вони взаємодіють зі всім ланцюжком створення вартості вашого бізнесу: продажами, обслуговуванням клієнтів, фінансами.

Це означає, що коли приходить час для бізнесу отримувати гроші за надані продукти або послуги, а фінанси зв'язуються з клієнтами, вони часто не мають ні найменшого уявлення про те, які взаємодії у конкретного клієнта з іншими частинами бізнесу. Вони не знають, чи розмовляв клієнт по телефону зі службою підтримки годинами. Вони не знають, які обіцянки продавець міг дати про продукт або послугу. Вони просто намагаються робити свою роботу, але самі того не знаючи, сприяють негативному сприйняттю клієнтів. Ось що робить цифрові технології таким важливим аспектом клієнтського досвіду. Такі технології, як інструменти управління взаємовідносинами з клієнтами (CRM - Customer Management System), які об'єднують всю організацію в єдину систему, руйнують розрізненість і забезпечують набагато більшу прозорість. Люди в будь-якому відділі можуть переглядати взаємодії з клієнтами в усіх напрямках. Вони можуть забезпечити набагато більш індивідуальний і позитивний досвід, який допомагає утримувати клієнтів, а не є останньою краплею, яка змушує їх дивитися на конкурентів.

2. Підвищення якості обслуговування клієнтів за рахунок зовнішньої прозорості.

Компанії, у яких немає клієнтського порталу або мобільного додатка, упускають величезну можливість поліпшити якість обслуговування клієнтів. Не тільки ваші співробітники повинні знати, що відбувається в бізнесі. Клієнти теж хочуть знати. Вони хочуть вивчити свої потреби, розмістити замовлення, переглянути своє замовлення, відстежити своє замовлення, призначити зустріч з клієнтами, відстежити місцезнаходження, оплатити свій рахунок - і все це з зручністю єдиної платформи. Якщо ваш бізнес - це фірма,

що надає професійні послуги, клієнти хочуть зв'язуватися зі своєю групою обслуговування через портал. Вони хочуть обмінюватися необхідними документами через цей портал. Додатки та портали спрощують ведення бізнесу. І від будь-якої компанії, з якою легко вести справи, важко піти. Оскільки компанії все більше покладаються на фінансових директорів і фінансовий відділ як на стратегічні рушійні сили трансформації, це ключова тенденція, про яку фінансовий відділ повинен знати, починати відстоювати і виділяти місце в бюджеті.

3. Обрати вектор стати більш стратегічними, проактивними провідцями, використовуючи аналітику даних.

Говорячи про актуальність еволюції стратегічної ролі фінансів потрібно наголосити, що аналітика даних має вирішальне значення для досягнення цієї еволюції, яка не тільки допомагає фінансовому відділу аналізувати минуле і прогнозувати майбутнє, але також дозволяє погоджувати всі відповідні області бізнесу з одними і тими ж цілями. Аналітика даних допомагає організації виконувати аналіз прибутковості, давати рекомендації по асортименту продуктів і відкалібрувати виконання, щоб забезпечити максимальне задоволення потреб клієнтів при більшій ефективності. І вони допомагають фінансовому директору сидіти поруч з генеральним директором і активно брати участь в створенні і виконанні дорожньої карти для бізнесу та постановці короткострокових і довгострокових стратегічних цілей.

Щоб допомогти підприємствам залишатися конкурентоспроможними, фінансовий відділ повинен мати можливість працювати менше на основі минулих показників і лінійних тенденцій, а більше - на основі планування сценаріїв на основі прогнозів. Фінансовий відділ повинен мати можливість надавати керівникам фінансову звітність, необхідну їм для прийняття ділових рішень. Пакет бізнес-аналітики забезпечує візуалізацію даних і аналітику більш високого рівня, таку як прогнозна аналітика і операційне моделювання. Це допомагає фінансовому відділу і керівникам підприємств не тільки краще розуміти результати бізнесу, але і краще розуміти бажані результати в майбутньому.

В рамках своєї стратегічної функції фінансовий відділ повинен розуміти, як технології можуть допомогти бізнесу уявити і реалізувати своє бачення, від програмного забезпечення для бухгалтерського обліку до платформ звітності для інвесторів і інструментів управління ланцюжком поставок. І необхідно враховувати, що вибір технології не призводить до створення більшої кількості розрізнених структур всередині організації. Будь-які обрані технології повинні мати можливість взаємодіяти один з одним, щоб організація могла створити і забезпечити прозорість, яку шукають ваші співробітники і клієнти, і масштабуватися разом з бізнесом у міру його зростання.

Цифрова трансформація - ключовий захід для будь-якої організації, і є консультанти і партнери по обслуговуванню, чий досвід, знання і платформи допоможуть вам вивести ваш бізнес на правильний шлях. Пандемія COVID-19 викликала великі зміни в економіці в 2020 році, прискоривши і без цього зростаючі тенденції, такі як віддалена робота, управління ризиками та автоматизація.

В результаті серії просторових обмежень для співробітників, тимчасового закриття офісів багато адміністративні і фінансові команди працювали віддалено. Ця тенденція збережеться на невизначений термін: за світовими прогнозами більше половини бухгалтерів будуть продовжувати працювати з дому. Технології активно розвиваються разом з цією тенденцією, щоб вирішити цю проблему, з поліпшенням відеотехнологій і сервісів онлайн-чату. Недавній звіт Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) показав, що 85% роботодавців готові перевести свій робочий процес в цифрову форму в 2021 році. Фактично, пандемія показала нам, наскільки добре підприємства можуть працювати з віддаленими командами, особливо з тими, які використовують хмарні технології в систем ах бухгалтерського обліку і звітності.

Гнучкі підприємства, які показали здатність адаптуватися найбільш успішно витримали фінансову кризу 2020 року. Тенденції фінансування малого бізнесу показують,

що власники бізнесу більше зацікавлені в отриманні порад від фінансового сектора, особливо коли мова йде про такі речі, як прогнозування грошових потоків. Власники бізнесу хочуть знайти способи захистити свій позитивний грошовий потік в цьому році, давши їм можливість витримувати раптові коливання на ринку. Бухгалтери можуть зосередитися на фінансових консультаційних послугах, додавши такі області, як податкове планування та звіти про зростання бюджету.

Ще одна сфера консультування з бізнес-фінансів, яка прогнозується до швидкого зростання, - це управління ризиками підприємства (ERM - Enterprise Risk Management). Власники бізнесу справедливо стурбовані наслідками ще одного раптового кризи і хочуть знизити цей ризик. Фінансові консультанти повинні знайти нові способи оцінки ризиків в ланцюжку поставок, шукаючи способи мінімізувати проблеми до того, як вони відбудуться.

Фінансисти повинні бути в курсі цих тенденцій автоматизації, підвищуючи кваліфікацію, щоб навчитися використовувати нове програмне забезпечення і знаходити способи усунення повільних процесів для підвищення продуктивності. Автоматичні платежі можуть збільшити грошовий потік, оскільки рахунки-фактури зберігаються в електронному вигляді і затверджуються для швидкого надходження і відтоку грошових коштів.

Протягом декількох років підвищена увага приділялася корпоративній відповідальності та діловій репутації. Поряд з новими тенденціями в фінансах, такими як віддалена робота і автоматизація, зростає потреба в онлайн-безпеці, особливо коли мова йде про платежі. Фінансові консультанти повинні володіти практичними знаннями в області базової інформаційної безпеки, особливо при роботі з конфіденційними даними бухгалтерського обліку. Інструменти аналітики, програмне забезпечення для управління документами та фінансову звітність повинні бути надійно захищені шифруванням, а з співробітниками необхідно провести тренінги для розуміння ступеня їх відповідальності за збереження і передачі даних. Фінансовий сектор в світі активно переходить на цифрові технології. Ефективність і зручність рішень цифрового банкінгу вже переконливо підтверджує це, але саме через нинішню пандемію ми всі бачимо, наскільки важливо для фінансової установи мати надійну цифрову присутність. У міру того як все більше людей і компаній вибирають онлайн-платежі, ми спостерігаємо безпрецедентне зростання вхідного трафіку по різних каналах цифрового банкінгу. У міру того, як компанії стають все більш технологічними, вони будуть шукати більш гнучкі фінансові рішення.

З цією метою необхідно наймати людей, які привносять в команду власний унікальний набір технологічних навичок, а також виділити окрему частину бюджету для забезпечення ефективного цифрового просування, а також інвестувати в надійні дані і аналітику. Оскільки використання технологій стає нормою для фінансового сектора, безпека буде грати ключову роль у визначенні того, яка платформа має велику частку ринку, більш лояльних клієнтів і довіру ринку до великих інновацій. Наявність складних систем кібербезпеки також забезпечить поліпшення якості обслуговування клієнтів, а також більш гнучку інфраструктуру цифрового банкінгу. Крім того, дані та аналітика також будуть домінуючими темами в найближчому майбутньому. Чим більше фінансова установа прагне запровадити зміни, тим більше даних йому буде потрібно для прийняття обґрунтованих рішень. Професіонали з даними і аналітичними навичками, які можуть задовольнити потреби своєї компанії в аналізі ринку, будуть користуватися великим попитом, і їм потрібно буде постійно тримати руку на пульсі ринку. Практичні ідеї будуть стимулювати зростання будь-якої організації, що надає фінансові послуги.

Отже, технології - це особлива тенденція, що підкреслює основні напрямки змін у фінансовій галузі. Незалежно від того, чи є ви технологічною фірмою, або фінансовою службою - можна сказати напевно: фінанси і технології не можуть обійтися один без одного. Технології потребують швидких і розумних грошових продуктів, щоб йти в ногу з їх темпами, а фінансам потрібні технології, щоб продовжувати постачати їх споживачам.

ВПЛИВ COVID-19 НА СТАН РЕГІОНАЛЬНИХ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

А.О. Матанська

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
(м. Одеса, Україна)

Високий рівень глобалізації світового економічного простору обумовлює й значну залежність соціально-економічних процесів окремих країн від світової фінансової стабільності. В цьому контексті особливої ваги набуває вивчення впливу дестабілізуючих чинників і, зокрема, світової пандемії COVID-19, на динаміку показників світового фінансового ринку з метою виявлення оптимальних шляхів і засобів попередження негативних наслідків як для цілих держав, так і для окремих мультинаціональних корпорацій, що в сучасних умовах відповідають за значну частку світової торгівлі та більшість прямих іноземних інвестицій.

Аналіз динаміки структури внутрішньої ринкової капіталізації в розрізі трьох основних регіональних фондових ринків (рис. 1) дозволяє зробити висновок, що найбільшим чином світова пандемія вплинула саме на європейський фінансовий сектор.

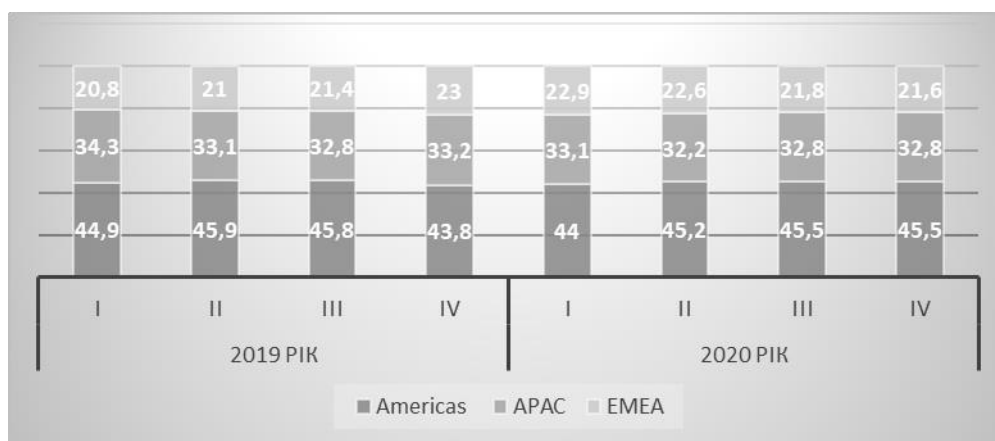

Рисунок 1 – Динаміка структури світових фондових ринків за показником внутрішньої ринкової капіталізації у 2019–2020 рр. в поквартальному розрізі, %*

* - побудовано і розраховано автором на основі даних [1]

Так, фондові біржі регіону EMEA (Європейсько-Африканського регіону) впродовж 2019 року щоквартально стабільно нарощували обсяги внутрішньої капіталізації – за рік приріст її частки склав 2,2 відс. пункти. В той же час, вже з першого кварталу 2020 року спостерігається стрімке зниження частки ринкової капіталізації в Європейсько-Африканському регіоні. Якщо говорити про фондові біржі Азійсько-Тихоокеанського регіону, то у них помітний спад частки ринкової капіталізації відмічався лише в другому кварталі 2020 року, в той час як на біржах Американського регіону взагалі в досліджуваному періоді відбувався лише приріст частки внутрішньої ринкової капіталізації.

Отже, саме Європейський фондовий ринок виявився найбільш неготовим до масштабних економічних викликів, а Американський – найбільш стійким до фінансових викликів і загроз. В той же час, фондовий ринок Азійсько-Тихоокеанського регіону можна вважати гнучким і здатним швидко адаптуватися до змінних умов середовища, забезпечуючи високі показники зростання.

Аналіз типів операцій, що переважали на фондових біржах окремих регіонів впродовж 2020 року (рис. 2), дозволив відзначити, що операції з біржовими інвестиційними фондами здійснювалися лише в Американському регіоні.

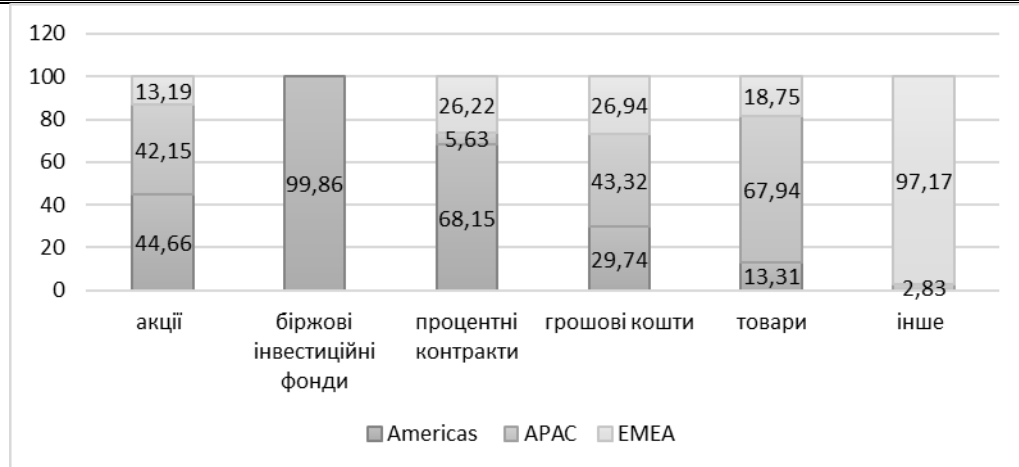

Рисунок 2 – Динаміка структури операцій на світових фондових ринках в регіональному розрізі у 2020 рр., %*

* - побудовано автором на основі даних [2]

Окрім того, 68,15 % процентних контрактів також були укладені саме американським фондовими біржами. Саме це дозволило зберегти стабільність у кризовому році і, особливо, у його перших кварталах.

Для Азійсько-Тихоокеанських бірж характерним є переважання частки операцій з грошовими коштами і товарами – 43,3 та 67,9 % відповідно у загальносвітовому обсязі аналогічних біржових операцій. Саме вказані операції дозволили їм забезпечити високий рівень гнучкості та швидко адаптуватися в умовах фінансової нестабільності.

Що ж до Європейсько-Африканського фондового ринку, то тут переважають саме операції, віднесені до категорії «інше» – їх частка у 2020 році склала 97,17 % загальносвітових обсягів. При цьому, як вже відзначалося, саме європейський фондовий ринок зазнав найбільшого впливу фінансової нестабільності і не зміг відновити повноцінні масштаби діяльності до кінця 2020 року.

Таким чином, резюмуючи отримані результати, маємо відзначити, що найбільшим чином глобальна фінансова нестабільність у 2020 році вплинула саме на економіку і фінансовий сектор розвинених країн Європи, а найменшим чином – на країни Азії, основна перевага яких – забезпечення світової потреби у товарах масового вжитку. В той же час, слід відзначити, що пандемія COVID-19 дозволила виявити слабкі місця саме Європейського фінансового ринку, що має бути врахованим для запобігання виникнення побічних кризових ситуацій в майбутньому.

Список використаних джерел

1. 2020 Market Highlights / World federation of exchanges, 2021. – 27 p.
2. WFE derivatives report 2020 / World federation of exchanges, 2021. – 55 p.